

УДК 347.73

DOI 10.36919/3041-1149(Print).6-7.2025.100-108

О. О. Шарандін,

аспірант кафедри кримінального права та процесу,

Державний податковий університет

email: Alex.Sharandin@gmail.com

ORCID 0009-0001-9114-5365

ПРИНЦИПИ ФІНАНСУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

У статті на основі аналізу чинного законодавства, наявних наукових, публіцистичних та методичних джерел запропоновано перелік і встановлено зміст принципів фінансування політичних партій. До принципів фінансування політичних партій віднесено: принцип законності, принцип рівноправності фінансування, принцип прозорості фінансування й принцип незалежності політичних партій від джерел фінансування.

Принцип законності виражається в тому, що весь процес фінансування політичних партій детально регламентується нормами законодавства, дотримання яких забезпечується можливістю застосування до правопорушників заходів державного примусу.

Принцип рівноправності полягає в тому, що всі в належний спосіб зареєстровані політичні партії, які здійснюють свою діяльність, мають рівні права на отримання та залучення фінансування для здійснення своєї поточної діяльності. Вони мають право визначати, за умови дотримання вимог та обмежень, передбачених законом, з яких джерел політична партія формуватиме свій бюджет.

Принцип прозорості фінансування політичних партій передбачає обов'язкову відкритість для держави та суспільства всіх процедур, пов'язаних із наданням і використанням партійних фінансових ресурсів. Він передбачає обов'язок партій вести фінансову звітність, а також обов'язок опубліковувати відповідні звіти для широкого загалу.

Принцип незалежності політичних партій від джерел фінансування можна охарактеризувати як принцип, згідно з яким у питаннях фінансування своєї поточної діяльності політичні партії незалежні від держави, спонсорів, членів партій та інших осіб.

З метою підтримання та подальшої еволюції відкритого, демократичного політичного процесу запропоновано наведені принципи фінансування політичних партій внести до профільного Закону України «Про політичні партії в Україні».

Ключові слова: політична партія, фінансування, державне фінансування, принципи, законність, рівноправність, прозорість, незалежність.

Постановка проблеми та її актуальність. Зважаючи на важливість партійного фінансування актуальності набуває аналіз ряду системоутворювальних принципів, які забезпечують цілісність і збалансованість цього процесу. Принципи слугують основою для реалізації фінансування як поточної діяльності політичних партій, так і їхньої електоральної активності. Вони спрямовані на встановлення справедливих, прозорих та ефективних механізмів розподілу ресурсів, що сприяють зміцненню демократичних інститутів і запобіганню можливих зловживань у політичному процесі. Реалізація принципів фінансування політичних партій дає змогу уніфікувати підходи до забезпечення рівності можливостей, формування довіри суспільства та зміцнення легітимності політичної системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема принципів фінансування політичних партій сьогодні особливо цікавить учених, зокрема її в своїх працях розглядали: В. В. Джуган, С. М. Кустова, В. М. Лебедюк, Е. О. Олефіренко, С. М. Охонько, І. П. Прокопенко, А. С. Романюк, Ю. Р. Шведа та ін., але в юридичній літературі не існує комплексного дослідження, присвяченого цьому питанню.

Враховуючи викладене, **метою дослідження** стане аналіз змісту принципів, які покладені в основу фінансування політичних партій.

Виклад основного матеріалу. До принципів фінансування політичних партій можна віднести: принцип законності, принцип рівноправності фінансування, принцип прозорості фінансування та принцип незалежності політичних партій від джерел фінансування.

Принцип законності фінансування. Нині принцип законності визнається загальноправовим принципом, таким, що використовується як основа правового регулювання всіх без винятку правовідносин у країні, у зв'язку із чим досить важко ставити під сумнів його значення та сутність. Така ситуація має місце як у теорії права, так і на нормативно-правовому рівні, зокрема й у сфері фінансування політичних партій. Звичайно, в правовій теорії мають місце дещо різні підходи до визначень понять «законність» і «принцип законності», проте здебільшого під законністю розуміється принцип, метод і режим існування держави, який полягає в чіткому та неухильному виконанні всіма суб'єктами правовідносин вимог законодавчих актів [6, с. 7; 10, с. 4–5; 11, с. 203].

Дотримання норм законодавства в процесі політичного фінансування є основоположною вимогою, що поширюється як на політичні партії, спонсорів, так і на державні органи, які здійснюють контроль за фінансуванням. Незалежно від джерела надходження коштів – чи то державне фінансування, чи то пожертви від приватних юридичних та фізичних осіб, чи то членські внески – діяльність має здійснюватися в межах правового поля, чітко дотримуючись встановлених норм. У разі здійснення фінансування партії зобов'язані дотримуватися норм цивільного законодавства, законодавства про громадські об'єднання, а також спеціальних норм, які регулюють діяльність політичних партій. Порушення цих норм може мати значні правові наслідки. Наприклад, у ряді юрисдикцій передбачено штрафні санкції за перевищення встановлених лімітів фінансування з приватних джерел або за непрозорість у звітності. Так, в Англії за недотримання вимог Закону «Про вибори, політичні партії та референдуми» [17] Виборча комісія наділена повноваженнями накладати на політичні партії штрафи в розмірі до 20 000 фунтів стерлінгів.

В Україні за порушення, пов'язані з фінансуванням політичних партій, передбачена адміністративна та кримінальна відповідальність. Адміністративна відповідальність настає в разі: порушення встановленого порядку або строків подання Звіту політичної партії про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру; порушення встановленого законом порядку надання або отримання внеску на підтримку політичної партії; порушення встановленого порядку надання або отримання державного фінансування статутної діяльності політичної партії (ст. 212-21 КУпАП) [3]. Кримінальна відповідальність настає в разі: подання завідомо недостовірних відомостей у звіті політичної партії про майно, доходи, витрати та зобов'язання фінансового характеру; умисного здійснення внеску на підтримку політичної партії особою, яка не має на те права, або від імені юридичної особи, яка не має на те права; умисного здійснення внеску на користь політичної партії фізичною особою або від імені юридичної особи у великому розмірі; умисного отримання внеску на користь політичної партії від особи, яка не має права здійснювати такий внесок, або у великому розмірі (ст. 159-1 КК України) [5].

Принцип рівноправності фінансування. Сутність рівноправності фінансування полягає в забезпеченні рівних можливостей для всіх належно зареєстрованих політичних партій у залученні та використанні фінансових ресурсів. Принцип передбачає, що кожна партія, незалежно від її чисельності, ідеологічної спрямованості чи статусу, має право на отримання державного фінансування та залучення інших коштів для забезпечення своєї діяльності. Наділення партій рівними правами сприяє формуванню конкурентного середовища, потрібного для функціонування в країні політичного плюралізму та демократичних інститутів.

У межах реалізації принципу рівноправності фінансування політичні партії володіють автономією у визначенні джерел формування свого бюджету. Відповідно до ч. 4 ст. 14 Закону України від 05.04.2001 № 2365-III «Про політичні партії в Україні» внеском на підтримку політичної партії є грошові кошти чи інше майно, переваги, пільги, послуги, позики (кредити), нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального або негрошового характеру, зокрема членські внески членів політичної партії, спонсорство третіми особами заходів чи іншої діяльності на підтримку партії, товари, роботи, послуги, надані або отримані безоплатно чи на пільгових умовах (за ціною, нижчою за ринкову вартість ідентичних або подібних робіт,

товарів і послуг на відповідному ринку), отримані політичною партією, її місцевою організацією, яка в установленому порядку набула статусу юридичної особи [9]. У межах наведених джерел політична партія самостійна в питаннях отримання грошових коштів та іншого майна. Підкреслимо, що зазначена нами раніше автономія можлива лише за умови чіткого дотримання партією встановлених вимог. Наприклад, законодавець може обмежувати використання коштів, отриманих з іноземних джерел, встановлювати ліміти на розмір приватних пожертвувань, щоб запобігти впливу окремих осіб або груп осіб на політичну систему країни. У законодавстві ряду країн, як-от у Німеччині, встановлена пряма заборона на фінансування, які явно зроблені партії в очікуванні або в обмін на конкретну економічну чи політичну вигоду (§ 25 Закону ФРН «Про політичні партії») [14]. Обмеження на фінансування партій діють і в Україні. Закон України «Про політичні партії в Україні» передбачає значні обмеження в здійсненні внеску (внесків) на підтримку політичних партій від фізичних та юридичних осіб, обмеження щодо максимально допустимого розміру внеску (внесків), заборону на здійснення внеску (внесків) окремим категоріям осіб тощо.

Проблема реалізації принципу рівноправності фінансування, на нашу думку, полягає в наявних правових і практичних бар'єрах, які обмежують доступ до державного фінансування партіям, що не подолали певний бар'єр. Так, в Україні політична партія має право на отримання державного фінансування її статутної діяльності, якщо на останніх чергових або позачергових виборах народних депутатів України її виборчий список кандидатів у народні депутати України в загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі отримав не менше 5 відсотків голосів виборців від загальної кількості голосів виборців, поданих за всі виборчі списки кандидатів у народні депутати України в загальнодержавному багатомандатному виборчому окрузі (ст. 17-3 Закону України «Про політичні партії в Україні») [9]. Встановлений бар'єр породжує в політичному полі ряд значних проблем, до яких відносимо такі:

1. Дискримінація малих і нових партій. Встановлення 5 % бар'єру для отримання державного фінансування фактично виключає виборчі об'єднання, які отримали підтримку значної, але недостатньої частини суспільства. Це призводить до обмеження можливості нових або малочисельних партій розвиватися, конкурувати на рівних і представляти інтереси своїх виборців. Нагадаємо, що на парламентських виборах 2019 року встановлений бар'єр не подолали 7 партій, які набрали понад 1 %, але менше 5 % голосів за партійними списками (Громадянська позиція – 1,04 % (153 225 голосів), Свобода – 2,15 % (315 568 голосів), Партія Шарія – 2,23 % (327 152 голосів), Українська Стратегія Гройсмана – 2,41 % (352 934 голосів), Опозиційний блок – 3,03 % (443 195 голосів), Сила і честь – 3,82 % (558 652 голосів), Радикальна партія Олега Ляшка – 4,01 (586 384 голосів) [7].

2. Посилення домінування великих партій. Державне фінансування стає доступним переважно великим партіям, які вже володіють значними фінансовими ресурсами. Цей чинник створює замкнутий цикл, у якому великі партії продовжують посилювати свої позиції, а малі партії залишаються на периферії політичного процесу.

3. Нерівність можливостей у політичній конкуренції. Для багатьох молодих партій державне фінансування є ключовим, а подекуди й єдиним джерелом підтримки. Його недоступність фактично ставить партії в завідомо програшне становище та прирікає на політичну поразку й забуття. На нашу думку, необґрунтовано завищений бар'єр у 5 % грубо порушує принцип рівності можливостей у політичній конкуренції.

4. Підрив політичного плюралізму. Обмежений доступ до фінансування перешкоджає розвитку плюралізму, тому що малі партії, які представляють різноманітні інтереси суспільства, не можуть ефективно функціонувати та брати участь у політичному процесі.

5. Потенційне посилення залежності від приватного капіталу. Партії, позбавлені державного фінансування, змушені шукати приватні джерела підтримки, що може призвести до залежності політичної сили від окремих груп впливу та зниження рівня прозорості їхньої діяльності.

Отже, дотримання принципу рівноправності фінансування політичних партій не тільки сприяє створенню справедливих умов для політичної конкуренції, а й зміцнює довіру громадян до інститутів влади. Реалізація принципу особливо важлива в умовах демократичних трансформацій, що проводяться в Україні, де особлива увага приділяється питанням прозорості

та підзвітності використання державних коштів. Щодо окреслених проблем, то їхнє розв'язання вбачаємо в: зниженні наявного бар'єра в 5 %; запровадженні механізмів фінансової підтримки нових партій, наприклад грантів на розвиток або субсидій для старту їхньої діяльності. Запропоновані зміни допоможуть наблизити політичну систему України до європейських стандартів демократичного плюралізму та рівності можливостей.

Принцип прозорості фінансування. Прозорість фінансування політичних партій є ключовим елементом демократичного врядування, оскільки сприяє забезпеченню незалежності політичних організацій від впливу держави, приватних осіб і корпорацій, а також мінімізує ризики виникнення конфлікту інтересів. Аналізований принцип спрямований на зміцнення довіри суспільства до політичних процесів, підвищення їхньої відкритості та справедливості. До того ж прозорість дає змогу унеможливити приховані джерела фінансування, які можуть поставити під загрозу демократичні цінності, забезпечує контроль над законністю використання фінансових ресурсів у політичній діяльності.

Прозорість поточного фінансування політичних партій є елементом, що забезпечує демократичність політичної системи та стійкість інститутів громадянського суспільства. Міжнародні організації приділяють значну увагу цій проблемі, засновуючи організації, розробляючи та впроваджуючи стандарти, які допомагають державам вибудовувати ефективні механізми контролю за фінансовою діяльністю партій. Серед таких організацій особливу роль відіграє Група держав проти корупції (Group of States Against Corruption, GRECO). GRECO була заснована 1999 року з метою моніторингу дотримання антикорупційних стандартів, розроблених Радою Європи, і сприяння їхньої реалізації на національному рівні. Основне завдання цієї організації полягає в тому, щоб через багатосторонні оцінки та рекомендації покращувати системи контролю за корупцією, адаптуючи їх до нових викликів. Важливою сферою уваги GRECO є фінансування політичних партій, зокрема: способи надання фінансування (державне та приватне фінансування, пожертви, кредити); прозорість джерел надходження коштів, включно з розкриттям інформації про донорів і розміри їхніх пожертвувань; контроль за витрачанням коштів із метою запобігання їхньому нецільовому використанню. Прозорість у цих аспектах розглядають як важливу умову для запобігання корупції, мінімізації конфлікту інтересів і зміцнення довіри суспільства до політичних інститутів. Одним зі значних досягнень GRECO стало проведення аналізу національних законодавств у ряді країн-членів ЄС, що дало змогу виявити наявні прогалини у фінансуванні політичних партій і запропонувати рекомендації щодо їхнього усунення.

Для дотримання та розвитку принципу прозорості фінансування на міжнародному рівні розроблено відповідні правові акти, серед яких особливе місце належить Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 [4], Рекомендаціям Комітету міністрів Ради Європи державам-членам від 08.04.2003 № Rec(2003)4 «Про загальні правила боротьби з корупцією при фінансуванні політичних партій і виборчих кампаній» [8], Кодексу належної практики щодо політичних партій, ухвалену Венеціанською Комісією на 77 пленарній сесії (Венеція, 12–13 грудня 2008 року) [2] та ін. Зазначені документи встановлюють стандарти поведінки, зокрема й у сфері фінансування політичних партій і виборчих кампаній. Основною метою встановлених стандартів є обмеження надмірного впливу фінансових ресурсів на політику та створення умов для прозорого та чесного політичного процесу.

Рекомендації визначають обов'язкові вимоги для політичних партій щодо ведення фінансової звітності, яка має бути доступною широкому загалу. Відкрита звітність дає змогу всім зацікавленим особам аналізувати джерела фінансування та контролювати відповідність отримання партіями фінансових ресурсів встановленим вимогам. Публічність є важливим засобом запобігання корупції та незаконному впливу на політичні рішення в країнах Європейського Союзу.

Прозорість фінансування неможлива без чіткого правового регулювання джерел надходження коштів. Відповідно до ст. 12 Рекомендацій у фінансовій звітності політичних партій мають бути відображені всі пожертви, включно з їхньою вартістю. Особлива увага приділяється значним пожертвам: у разі перевищення встановленого національним законодавством порогу розміру пожертви варто вказувати інформацію про донора, охоплюючи його ідентифікаційні дані. Розмір суми пожертвування, у разі перевищення якої потрібне розкриття даних про

донора, встановлюється кожною державою індивідуально. Цей розмір має бути розумним, щоб забезпечити баланс між прозорістю та захистом права на приватне життя донора. Низький поріг може призвести до надмірної бюрократизації та відлякати потенційних донорів, особливо тих, хто готовий внести незначні суми. З іншого боку, надмірно високий поріг може підрвати прозорість і посилити вплив великих фінансових груп на політику. Визначення оптимального рівня порогу пожертвувань є складним завданням. Відмінності в економічному розвитку держав, рівні доходів громадян і правових традицій ускладнюють вироблення універсального критерію. Наприклад, у країнах з високим рівнем доходу населення високий поріг може бути виправданий, тоді як у державах з низьким рівнем доходів це може сприяти ухиленню від прозорості й підриву довіри до політичних партій.

Основною метою розкриття інформації про донорів та їхні пожертви є запобігання порушенням законодавства, що регулює ліміти фінансування. Невеликі пожертви зазвичай не вимагають розкриття даних про спонсорів (донорів), оскільки їхній вплив на політику мінімальний. Однак прозорість щодо великих спонсорів має першорядне значення для забезпечення незалежності партій та їхньої підзвітності перед суспільством.

Законодавство України закріплює чіткі, досить жорсткі вимоги, спрямовані на прозорість політичного фінансування. Закон України «Про політичні партії в Україні» передбачає спеціальні вимоги до ведення фінансових документів, контролю фінансової діяльності політичних партій, а також спеціальні норми щодо «розкриття інформації» та опублікування Звітів політичної партії про майно, доходи, витрати й зобов'язання фінансового характеру. У рамках дотримання принципу прозорості фінансування поточної діяльності політичних партій законодавством різних держав, зокрема й України, передбачено обов'язок партій розкривати інформацію щодо джерел формування своїх бюджетів через оприлюднення фінансових звітів для широкого загалу. Водночас вітчизняне законодавство у сфері регулювання порядку ведення фінансової звітності, а також у сфері регулювання порядку проведення контролю за дотриманням відповідного законодавства не позбавлене недоліків, що, зрештою, призводить до проблем правозастосування. Попри те, що фінансування певних політичних сил часто приписують певним олігархам, виявити конкретні докази зазвичай не вдається. Щоб приховати це, партія отримує гроші готівкою, а потім її перераховують на банківський рахунок політсили від імені інших людей (чи просто членів партії як внесок на підтримку її діяльності) чи юридичних осіб (приклад того, як функціонує ця схема, можна знайти в розслідуванні «Bihus.Info»). Тому в звітах партій часто можна побачити, що їх нібито спонсорують бабусі-пенсіонерки, продавчині супермаркетів чи навіть безробітні [12]. З урахуванням особливої значущості функціонування політичних партій у демократичному суспільстві вбачається доцільним посилення державного контролю над їхньою діяльністю. Однак такий контроль має бути чітко обмежений рамками законності та прозорості, щоб не перетворюватися на інструмент втручання в автономію політичних партій. Потрібно враховувати, що надмірний контроль може призвести до підриву принципу незалежності політичних партій, що є фундаментальним для функціонування демократичної системи й дотримання принципу розділення партійної діяльності та державних структур. Сутність пропонованого підходу полягає в тому, щоб державне регулювання мало виключно забезпечувальний характер, спрямований на запобігання зловживанням, як-от корупція або незаконне фінансування, а не на втручання в політичні процеси. У цьому контексті важливо, щоб заходи контролю відповідали принципу співмірності (пропорційності), що дасть змогу мінімізувати можливі ризики для демократичних свобод і гарантувати рівні умови для всіх політичних учасників. Отже, посилення державного контролю має бути спрямоване на захист суспільних інтересів, але водночас не утискати права й свободи політичних партій.

Принцип незалежності політичних партій від джерел фінансування. Принцип є одним з елементів забезпечення автономії політичних партій. Він передбачає, що в питаннях фінансування своєї поточної діяльності партії повинні зберігати незалежність від держави, спонсорів, олігархів, окремих партійних функціонерів та інших осіб. Така незалежність важлива для підтримання в країні прозорості та справедливості політичних процесів, а також для запобігання впливу на діяльність партій прихованих інтересів.

Незалежність політичних партій у фінансових питаннях безпосередньо пов'язана з їхньою функцією формування та вираження волі громадян. Беручи участь у виробленні рішень органів державної влади та місцевого самоврядування, партії не повинні представляти комерційні, корпоративні або кланові інтереси олігархів, своїх спонсорів або членів. Навпаки, їхні дії мають бути спрямовані на захист суспільного інтересу.

Аналізований принцип тісно пов'язаний із принципом прозорості фінансування, оскільки лише відкрита інформація про матеріальну базу партій дає змогу суспільству й державі контролювати відповідність їхньої діяльності демократичним стандартам. Однією з основних загроз для незалежності партій є так звана партійна корупція, коли фінансові потоки використовуються для лобіювання приватних інтересів замість досягнення суспільно значущих цілей.

Держава відіграє надважливу роль у створенні умов, що сприяють незалежності політичних партій від джерел фінансування, що є особливо актуальним у контексті запобігання зловживанням і корупції в політичному процесі. Серед заходів, які можуть бути використані для досягнення цієї мети, можна виокремити такі:

1. Державне фінансування політичних партій. Державна підтримка дає змогу партіям отримувати базові кошти для своєї діяльності без потреби в покладанні на приватні пожертви. Наприклад, у Німеччині державне субсидування політичних партій ґрунтується на їхньому «корінні в суспільстві», тобто на їхньому успіху на європейських, федеральних виборах і земельних виборах, а також на розмірі отриманих пожертвувань. Партії мають право на державні кошти, якщо вони набрали щонайменше 0,5 % дійсних голосів, поданих за списки відповідно до остаточних результатів останніх європейських або федеральних виборів, або 1 % дійсних голосів, поданих за списки на земельних виборах: 0,83 євро за кожний дійсний голос, поданий за відповідний список, або за кожний дійсний голос, поданий за них у виборчому окрузі або виборчому окрузі, якщо список цієї партії не було затверджено в країні; 0,45 євро за кожен євро, отриманий партією як пожертви (членський внесок або внесок обраного представника, або законно отримана пожертва). Враховуються тільки пожертви в розмірі до 3 300 євро від фізичної особи. Щоб компенсувати перевагу вже створених і представлених у парламенті партій перед новими, більш дрібними партіями, за перші 4 мільйони голосів уряд виділяє 1,00 євро замість 0,83 євро. Однак розмір державних субсидій не може перевищувати власний дохід партії. Тому партії повинні фінансувати себе як мінімум наполовину [16].

2. Регулювання джерел фінансування. Законодавство має чітко визначати перелік допустимих джерел фінансування. Наприклад, заборонені анонімні пожертвування, фінансування з іноземних джерел, з боку державних підприємств тощо. Наприклад, в Австрії норми Федерального закону «Про фінансування політичних партій» [13] забороняють прийом пожертвувань від іноземних (фізичних або юридичних) осіб на суму понад 500 євро. Також заборонено приймати анонімні або переадресовані пожертви на суму понад 500 євро.

3. Контроль над дотриманням правил фінансування. Незалежні органи (виборчі комісії, спеціальні антикорупційні комітети тощо) мають слідкувати за тим, щоб партії дотримувалися встановлених норм і розкривали повну інформацію про свої доходи та витрати. Так, у Південній Кореї незалежним конституційним органом, на якого покладено обов'язок з контролю над фінансуванням політичних партій, є Національна виборча комісія.

Загалом принцип незалежності політичних партій від джерел фінансування є наріжним каменем будь-якої демократичної системи. Його реалізація потребує не лише чіткого правового регулювання, а й активної участі держави в забезпеченні умов, що перешкоджають зловживанням і залежності партій від зовнішніх впливів. Зрештою, поєднання незалежності та прозорості фінансування зміцнює довіру суспільства до політичних інститутів і створює передумови для їхнього сталого розвитку.

Висновки. Підсумовуючи все вищезазначене, можна з упевненістю заявити, що з метою підтримання та подальшої еволюції відкритого, демократичного політичного процесу розглянути нами принципи фінансування політичних партій (принцип законності, принцип рівноправності фінансування, принцип прозорості фінансування та принцип незалежності політичних партій

від джерел фінансування) мають бути внесені в національне законодавство України, а їхнє дотримання повинно бути забезпечене державою і суспільством на найвищому рівні. На жаль, профільний Закон України «Про політичні партії в Україні» їх не містить, що, на нашу думку, є серйозним упущенням вітчизняного партійного законодавства на сучасному етапі його існування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дяковський О. С., Габрелян А. Ю. Основні засади та принципи протидії дезінформації. *Юридичний вісник*. 2024. № 4. С. 30–36.
2. Кодекс належної практики щодо політичних партій, ухвалений Венеціанською Комісією на 77 пленарній сесії від 12–13 грудня 2008 року. URL : [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2009\)002-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2009)002-e)
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
4. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
6. Мелех Л. В. Законність у правозастосовній діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01. Львів, 2010. 20 с.
7. Парламентські вибори в Україні 2014. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki>
8. Про загальні правила боротьби з корупцією при фінансуванні політичних партій і виборчих кампаній : Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи державам-членам від 08.04.2003 № Rec(2003)4. URL : https://zakononline.com.ua/documents/show/232462___232527
9. Про політичні партії в Україні : Закон України від 05.04.2001 № 2365-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>
10. Самохвалов В. В. Законність і справедливість: теоретико-правові проблеми співвідношення та взаємодії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2008. 19 с.
11. Цвік М. В., Петришин О. В., Авраменко Л. В. Загальна теорія держави і права : підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів. Харків : Право, 2011. 584 с.
12. Як дізнатися, хто фінансує політичну партію? URL : https://toolkit.data.gov.ua/documents/OpenDataToolkit-1_Policy-funding.pdf
13. Bundesgesetz über die Finanzierung politischer Parteien (Parteiengesetz 2012 – PartG). URL : <https://www.ris.bka.gv.at/eli/bgbl/i/2012/56/P0/NOR40140617>
14. Gesetz über die politischen Parteien (Parteiengesetz) vom 24 Juli 1967. URL : https://www.gesetze-im-internet.de/partg/_25.html
15. Legal regime of virtual currency in Ukraine: current state, problems and prospects of regulation / Kreminskyi O., Omelchuk L., Habrelian A., Masiuk A., Diakovskiy O. *Revista Rela  es Internacionais do Mundo Atual*. 2024. Vol. 1, № 43. P. 21–24.
16. Parteienfinanzierung. URL : <https://www.bmi.bund.de/DE/themen/verfassung/parteienrecht/parteienfinanzierung/parteienfinanzierung-node.html>
17. The Political Parties, Elections and Referendums Act 2000. URL : <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/41/contents>
18. Transparency and integrity in political finance. Organization for economic co-operation and development. URL : <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0379>

REFERENCES

1. Diakovskiy, O. S. & Habrelian, A. Yu. (2024). Osnovni zasady ta pryntsyipy protydii dezinformatsii [Basic principles and guidelines for countering disinformation]. *Yurydychnyi visnyk*. No. 4. 30–36 [in Ukrainian].
2. Code of Good Practice on Political Parties, adopted by the Venice Commission at its 77th plenary session of 12-13 December 2008. URL : [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2009\)002-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2009)002-e) [in Ukrainian].

3. Code of Ukraine on Administrative Offenses dated 07.12.1984 No. 8073-X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> [in Ukrainian].
4. United Nations Convention against Corruption of 31.10.2003. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text [in Ukrainian].
5. Criminal Code of Ukraine dated 05.04.2001 No. 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> [in Ukrainian].
6. Melekh, L. V. (2010). *Zakonnist u pravozastosovnii diialnosti : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01 [Legality in law enforcement activities : author's abstract of the dissertation ... candidate of legal sciences : 12.00.01]*. Lviv. 20 p. [in Ukrainian].
7. *Parlamentski vybory v Ukraini 2014 [Parliamentary elections in Ukraine 2014]*. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki> [in Ukrainian].
8. Recommendations of the Committee of Ministers of the Council of Europe to member states on general rules for combating corruption in the financing of political parties and election campaigns dated 08.04.2003 No. Rec(2003)4. URL : https://zakononline.com.ua/documents/show/232462____232527 [in Ukrainian].
9. Law of Ukraine on Political Parties in Ukraine dated 05.04.2001 No. 2365-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> [in Ukrainian].
10. Samokhvalov, V. V. (2008). *Zakonnist i spravedlyvist: teoretyko-pravovi problemy spivvidnoshennia ta vzaємодії : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01 [Legality and justice: theoretical and legal problems of correlation and interaction : author's abstract of the dissertation ... candidate of legal sciences : 12.00.01]*. Kyiv. 19 p. [in Ukrainian].
11. Tsvik, M. V., Petryshyn, O. V. & Avramenko, L. V. (2011). *Zahalna teoriia derzhavy i prava : pidruchnyk dlia studentiv yurydychnykh vyshchykh navchalnykh zakladiv [General Theory of State and Law : A Textbook for Students of Law Universities]*. Kharkiv : Pravo. 584 p. [in Ukrainian].
12. *Yak diznatysia, khto finansuie politychnu partiіu? [How to find out who finances a political party?]*. URL : https://toolkit.data.gov.ua/documents/OpenDataToolkit-1_Policy-funding.pdf [in Ukrainian].
13. Bundesgesetz über die Finanzierung politischer Parteien (Parteiengesetz 2012 – PartG). URL : <https://www.ris.bka.gv.at/eli/bgbl/i/2012/56/P0/NOR40140617>
14. Gesetz über die politischen Parteien (Parteiengesetz) vom 24 Juli 1967. URL : https://www.gesetze-im-internet.de/partg/_25.html
15. Legal regime of virtual currency in Ukraine: current state, problems and prospects of regulation / Kremynskyi O., Omelchuk L., Habrelian A., Matsiuk A., Diakovskiy O. *Revista Relaões Internacionais do Mundo Atual*. 2024. Vol. 1, № 43. P. 21–24.
16. Parteienfinanzierung. URL : <https://www.bmi.bund.de/DE/themen/verfassung/parteienrecht/parteienfinanzierung/parteienfinanzierung-node.html>
17. The Political Parties, Elections and Referendums Act 2000. URL : <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/41/contents>
18. Transparency and integrity in political finance. Organization for economic co-operation and development. URL : <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0379>

O. O. Sharandin. PRINCIPLES OF FINANCING POLITICAL PARTIES

The article, based on the analysis of current legislation, available scientific, journalistic and methodological sources, proposes a list and establishes the content of the principles of financing political parties. The principles of financing political parties include: the principle of legality, the principle of equal funding, the principle of transparency of funding and the principle of independence of political parties from sources of funding.

The principle of legality is expressed in the fact that the entire process of financing political parties is regulated in detail by the norms of the law, compliance with which is ensured by the possibility of applying state coercion measures to offenders.

The principle of equality is that all duly registered political parties that carry out their activities have equal rights to receive and attract funding for the implementation of their current activities. They have the right to determine, subject to compliance with the requirements and restrictions provided for by law, from which sources the political party will form its budget.

The principle of transparency of political party financing provides for the mandatory openness to the state and society of all procedures related to the provision and use of party financial resources. It provides for the obligation of parties to maintain financial reporting, as well as the obligation to publish relevant reports for the general public.

The principle of independence of political parties from sources of financing can be characterized as a principle according to which, in matters of financing their current activities, political parties are independent of the state, sponsors, party members and other persons.

In order to maintain and further evolve an open, democratic political process, it is proposed to include the above principles of political party financing in the relevant Law of Ukraine "On Political Parties in Ukraine".

Keywords: *political party, financing, state financing, principles, legality, equality, transparency, independence.*